

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In quâ tractatur de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, ac Sacrificio
Missæ, ...

Bosco, Jean a

Lovanii, 1667

Concl. VII. Quando taliter alterantur species consecratæ, ut ampliùs non
maneres substantia panis, & vini, redit substantia composita ex priori
materia, & nova forma substantiali; idque in instanti ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73377)

sub speciebus; quamdiu ejus continentia est significata per verba; significant autem verba Sanguinem Christi tamdiu contineri sub illis accidentibus, quamdiu ista accidentia manent moraliter eadem, id est, quamdiu possunt continere substantiam vini, sive hujus, sive alterius speciei; tamdiu enim non variantur moraliter in ordine ad usum humanos magis, quam unum vinum variatur ab alio: non est autem diversitas moralis inter hoc & illud vinum in ordine ad usum humanos, etiam admisso, quod sit diversitas specifica physica: ergo neque ipsa accidentia alterata sunt moraliter distincta à se ipsis, eò quod jam disponant ad aliam formam vini physicè diversam.

Confirmatur primò; quia Christus precipiens Apostolis substantiam hujus Sacramenti dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*. Per illud autem *Hoc*, non alligavit Sacerdotes ad consecrandum in illa specie vini, in qua ipse consecravit, sed ad consecrandum aliquem liquorè, qui moraliter in ordine ad usum humanos non differret ab illo, quem ipse consecravit.

Ergo similiter dicens: *Hic est calix Sanguinis mei* &c. non alligavit continentiam Sanguinis sui ad illa accidentia, ita ut facta quilibet alteratione, non contineret illum, sed ad illa accidentia, quamdiu moraliter durarent in eodem statu in ordine ad usum humanos, hoc est, quamdiu forent apta ad continendum vinum; sicut reputatur idem poculum in ordine ad usum humanos, quod sit ex vino; quodcumque & qualecumque illud sit.

Confirmatur II. quia in communi sermone illa verba: *Hic est vinum*, tamdiu sunt vera, quamdiu non mutatur substantia demonstrata in aliam substantiam specie à vino distinctam; ergo similiter verba Christi: *Hic est Sanguis meus*, tamdiu manent vera, quamdiu manent species demonstratæ sufficientes ad continentiam substantiam vini, cum Sanguis Christi successerit in locum vini. Ita ferè Lugo supra n. 48. 49. & 50.

Profectò cum quodlibet specie vinum ab initio possit consecrari, parùm videtur referre, an hæc substantia vini maneret sub his speciebus, an alia, dummodò verè maneret aliqua substantia vini.

Itaque per admixtionem vini nunquam adeò alterantur species vini consecrati, ut propterea desinant continere Sanguinem Christi. Quid autem fieret per admixtionem substantiæ à vino specie distinctæ, declarabit

CONCLUSIO VII.

Quando taliter alterantur species consecratæ, ut amplius non maneret substantia panis & vi-

ni, redit substantia composita ex priori materia, & nova forma substantiali; idque in instanti corruptionis, & immediate à Deo.

Aliter alterari posse species consecratas, ut amplius non maneret substantia panis & vini, nemo dubitat: an etiam actione agentis naturalis, facilis est responsio affirmativa, secundum communem opinionem. Respondet, inquit Scotus 4. dist. 12. q. 5. n. 4. *quamdiu manet quantitas, satis facile est secundum communem opinionem salvare passum respectu agentis naturalis, & hoc bene possibile est respectu qualitatum contrariarum: quia non omnis alteratio inter contraria requirit quantitatem mutari, & tamen in tali alteratione ad qualitatem, cum qua non possit stare species panis, desinit esse Eucharistia: quia Deus insinuat non conservare Eucharistiam, hoc est, accidentia sine subiecto, in quibus sit Corpus Christi, nisi quamdiu manent ibi qualitates nata perire sub aliis iam convertas: ergo simpliciter salvatur, Eucharistiam posse desinere esse actione agentis naturalis: nec ibi est aliquid miraculum novum, quia eadem voluntate antiqua, quæ Deus voluit Eucharistiam esse in Ecclesia, voluit etiam illam non manere, nisi quamdiu qualitates apte nata perire substantias iam convertas manent.*

Et si quæras, desinente Corpore & Sanguine Domini hic, redire ne oportet aliquam substantiam? Respondet Doctor eadem dist. q. 6. n. 11. *Transmutatio corruptiva Eucharistiæ, dum tamen ibi maneat eadem quantitas, quæ sit subiectum transmutationis, non necessario requirit substantiam redire propter actionem agentis naturalis; haberet enim agens naturale quantitatem pro subiecto, in quam posset inducere, v. g. calorem ignis secundum gradum repugnantem panis, si adesset: Et tunc esset ibi quantum calidum, inquit nu. 13. in fine, calore igneo, & tamen non esset ignis.*

Quid autem dicendum sit secundum aliam opinionem, quæ ponit quantitatem substantiæ non differre à substantia, nec quantitatem albedinis ab albedine, patet ex Concl. 5. ad quam remitto Lectorem. Quod dixeris de corruptione quantitatis in communi opinione, idem dicito in alia opinione de corruptione qualitatum.

De cætero ad rem nostram dico cum Doctore Subtili supra nu. 12. *Sive per alterationem, sive per motum in quantitate corruptatur Eucharistia, redit de factò substantia, & hæc est substantia composita, cui talia accidentia conveniunt, quam etiam afficiunt, & hoc in instanti corruptionis, & immediate à Deo.* Hæc sententia diversas partes includit, quæ sunt distinguendæ, & singularem probandæ.

92. Possunt sic alterari species, ut amplius non maneret substantia panis & vini, si sub-

93. etiam actio- nem agentis naturalis.

94. An debeat redire ali- qua sub- stantia, quando Corpus Christi des- init esse sub specie- bus?

Scotus.

95. Quando corruptur Eucha- ristia, de factò redit nova sub- stantia.

Scotus.

Sic

Probatur ab experientia quotidiana.

Sit ergo prima propositio: Corruptis speciebus sacramentalibus, redit de facto substantia. Ita Theologi communiter, paucis exceptis, quos convincere deberet experientia. Quis enim unquam vidit species corrumpi, & non illico vidit novam substantiam? Projice species in ignem, & ecce novus exurgit ignis, & cinis remanens, unde? Pone species in loco humidiori, & illis putrefactis vermes reperies.

Ratio à priori voluntas Dei. Psal. 113. Scdm.

Quæris rationem? Deus noster in celo omnia quæcumque voluit fecit, ait Propheta Regius Psal. 113. v. 3. Deus (inquit Scotus supra) statuit illas species manentes esse sine subiecto in Eucharistia præcise, & non alibi; ergo statuit, quod cessante Eucharistia, non sunt species sine subiecto, & per consequens in ipso instanti corruptionis sit ibi aliqua substantia.

Congruentia.

Congruentia verò hujus rei est, ut fides meritum habeat, dum sensus nihil aliud videt, quàm accidentia panis & vini, quæ eadem videret, si essent in substantia panis & vini. Intellectus equidem fide instructus credit sub illis non esse substantiam panis & vini.

95. Substantia, quæ fit ex speciebus, est composita.

Secunda propositio: Substantia, quæ fit ex speciebus sacramentalibus, est composita, utique ex materia & forma. Quidni cum sit corpus naturale ejusdem rationis cum alio per generationem producto, ut ex iisdem proprietatibus patet?

Oppositum videtur docuisse D. Thom.

Nihilominus oppositum videtur docuisse Divus Thomas 3. parte q. 77. art. 5. in corpore ibi: Verum quia non rationabiliter videtur dici, quod miraculose aliquid accidat in hoc Sacramento, nisi ex ipsa Consecratione, ex qua non est, quod materia creetur, vel redeat, melius videtur dicendum, quod in ipsa Consecratione miraculose datur quantitati dimensione panis & vini, quod sit primum subiectum subsequenti formationi. Hoc autem est proprium materia, & ideo communiter ex consequenti datur prædictæ quantitati dimensione omne illud, quod ad materiam pertinet. Et ideo quid prædictum possit generari ex materia panis & vini si adesset, totum potest generari ex prædicta quantitate dimensione panis vel vini: non quidem novo miraculo, sed ex vi miraculi prius facti.

96. quem impugnat Scotus primo modo.

Hanc opinionem Doctoris Angelici multis rationibus impugnat Scotus supra n. 8. Prima sit: Forma determinata ad aliquod receptivum, nullo modo potest aliud perficere, sicut nec albedo Angelum, nec sapientia lapidem, sed forma substantialis determinatur ad materiam substantialem, ut ad principium susceptivum; ergo nullo modo potest perficere dimensionem de genere quantitatis, quæ non est materia substantialis.

Secundò. Forma substantialis non potest perficere materiam accidentialem.

Secunda: Forma de genere priori non potest perficere susceptivum de genere posteriori: ergo nec forma substantialis dimensionem. Antecedens probatur, quia actus præsupponit potentiam, & hoc loquendo de ordine originis: actus autem generis prioris, nec origine, nec perfectione aliquid præsupponit de genere posteriori. Consequentia est clara; quia ge-

nus accidentis est posteriori genere substantia.

Tertia: Forma substantialis est talis actus, qui est natus constituere per se unum cum suo perfectibili per se, sed non potest constituere unum per se cum aliquo de genere quantitatis: ergo &c.

Quarta: Illud quod est essentialis ratio terminandi (in genere causæ efficientis) dependentiam alicuius; non potest ad illud dependere (in genere causæ subjectivæ) forma substantialis est huiusmodi respectu quantitatis; ergo &c.

Minor patet; quia quantitas est connaturalis proprietatis cuiusque compositi, sicut calor ignis, & frigus aquæ: ergo proxime emanat à forma substantiali, quæ dat esse composito. Major probatur; quia causa efficiens est simpliciter prior suo effectu: ergo in suo esse non potest pendere ab illo.

Denique interrogat Scotus: Quomodo de potentia dimensionis potest deduci forma substantialis, cum ex natura rei non sit in illa, tanquam in proprio potentiali?

Hæc ergo rationes clarè convincunt, non posse formam substantialem recipi in quantitate sacramentali; atque adeò illam quantitatem non esse subiectum, ex quo generatur substantia ad corruptionem specierum sacramentalium; quia subiectum generationis est illud, in quo recipitur forma geniti.

Profectò si quantitas esset subiectum generationis, ignis generis (inquit Doctor noster supra n. 9.) ex illa dimensione & forma substantiali ignis, non esset uniformiter nec invoco ignis cum alio igne generato ex forma substantiali & materia ignis: & tunc ignis non univocè ageret comburendo hostiam, sive comburendo lignum.

Nec solum in uno sequitur absurditas (prosequitur idem) quod erit ignis mathematicus ex quantitate, & forma substantiali: sed erit talis processus in generabilibus & corruptibilibus usque ad finem mundi. Nam ex illo igne habente dimensionem pro materia dicto mathematico, generabitur aqua, habens idem pro materia, quod habuit corruptum pro materia, & ex illa aqua aër, & sic usque ad finem mundi, vel in infinitum secundum Philosophos.

Item est quod Sacerdos esset nutritus de istis speciebus: & pone, sicut possibile est, quod per magnum tempus, quousque multa partes materiae fuissent, & nove genite fuissent; sequitur quod illæ partes non ita erant vere partes carnis, & ex partibus essentialibus carnis constituta, sicut alia partes, quæ non essent genite ex speciebus: & sic possibile esset ponere casum, quod puer, nutritus ex speciebus usque in finem vite sue, non resurgeret, nisi homo compositus ex dimensione, & forma substantiali una vel pluribus.

Sequitur quartò, si post varias transmutationes contingeret illam quantitatem accipere formam panis, & consecrari, invalida foret Consecratio; quia illud non erat verè panis, sed forma

forma panis cum quantitate. Hac & alia similia, quae poteris imaginari, nimis manifestè ostendunt, opinionem illam, cujuscumque tandem sit (quia multi Thomistae in saniorum partem interpretantur suum Magistrum) nequaquam esse recipiendam.

Restat ergo, ut quantitas sacramentalis non possit esse aliud, quam terminus à quo productionis novae substantiae. Enim verò definit in ordine ad productionem novae substantiae, & nova substantia producitur in ordine ad definitionem illius: qui ordo, licet non sit ex natura rei, sed ex ordinatione agentis, sufficit tamen ad hoc, ut aliqua se habeant tamquam terminus à quo, & ad quem; id quod omnino sequitur ex doctrina Scoti supra tradita, cum de conversione ageremus.

Et ad dicta ibi, consequenter hic dicimus, productionem novae substantiae ex quantitate sacramentali, non esse per metam annihilationem quantitatis, vel per creationem novae substantiae, sed magis per conversionem quantitatis in illam novam substantiam, si verum est quod quantitas praëxistens necessariò destruitur. Quomodo autem hoc non repugnet doctrinae Scoti, impraesentiarum (ut mox videbimus) asserentis, productionem novae substantiae esse creationem, patebit ex dicendis.

Ceterum haec conversio non potest dici transubstantiatio, quia non est substantiae in substantiam, sed accidentis in substantiam; substantiam; inquam; compositam ex materia & forma substantiali. Et si queras ex qua materia & forma? Responso erit

Propositio tertia. Substantia quae sit ex speciebus sacramentalibus producitur ex eadem materia divinitus reproducta, quae fuerat in pane & vino ante Consecrationem; ex forma autem cui correspondent dispositiones corruptivae in quantitate sacramentalem inducta. Ultima pars patet; Quia, ut ait Scotus supra n. 12. si aliqua substantia redit, non alia quam illa, quae potest illis accidentibus novis affici, quia alia substantia non esset capax.

An verò in hac extraordinaria productione novae substantiae, diversa numero accidentia afficiant genitum & corruptum, sicuti (Auctore Scoto pluribus locis) in generationibus & corruptionibus ordinariis nullum accidens idem manet in corrupto & in genito; parùm refert quid dixeris.

Si affirmaveris; Resp. Scotum hic locutum fuisse vulgari modo, & secundum sensum, qui non deprehendit definitionem accidentium, seu prae viae dispositionis ad formam substantialem, utpote ejusdem speciei cum dispositione consequente, & solo numero aut gradu differens; v. g. calor antecedens, & sequens formam ignis: sensus etenim non discernit inter singulare, & singulare ejusdem speciei, seclusis differentiis accidentalibus & sensibilibus communibus, v. g.

loco, situ, magnitudine, figurâ, & hujusmodi; sic visus non discernit inter duos radios solares, inter duo ova ejusdem magnitudinis, coloris &c.

Venio ad primam partem, quae apparet esse contra Scotum supra n. 5. & 12. sed reverà non est, ut ex dicendis fiet manifestum. Probatur ergo, quia nulla est hic materia nisi de novo producta à Deo: vel enim producitur à causa secunda generante, & hoc non; quia causa secunda non potest quidquam producere, secundum communem opinionem; quam Scotus ubique supponit, & in qua hic loquimur, nisi ex praesente subjecto; materia verò, cum sit primum subjectum, non potest produci ex alio subjecto. Vel accipitur materia aliunde jam existens, quod non; quia neque praescinditur à Corpore Christi, quod est in Sacramento, cum hoc jam sit immortale & incorruptibile: neque ex alio corpore circumfuso; quod enim hoc esset?

Si dixeris, aër circumstantis species sacramentales, figmentum somniali. Id enim, teste Doctore Angelico supra, multipliciter apparet esse impossibile. Primo; quia ex eo generatur aliquid, quod prius alteratum & corruptum apparet. Nulla autem alteratio vel corruptio prius apparuit in aëre circumstante. Unde ex eo vermes, vel cineres non generantur. Secundo; quia natura aëris non est talis, quod ex eo per tales alterationes, talia generentur. Tertio; quia potest contingere in magna quantitate hostias consecratas comburi vel patreseri: nec esset possibile tantum de corpore terreno ex aëre generari, nisi magnâ & valde sensibili inspissatione aëris factâ. Quarto; quia idem potest accidere corporibus solidis circumstantibus (puta ferro aut lapidibus) quae integra remanent post praedictorum generationem. Concludit Divus Thomas: Unde hac positio stare non potest; quia contrariatur ei, quod ad sensum apparet.

Quae cum ita sint, quid superest, nisi ut fiat ex materia de novo producta? Haud equidem nova seu alia, quam materia panis & vini reproducta à Deo. Enim verò licet id certâ ratione vel experientia non constet, cum Deus aequè facile queat producere materiam novam, quam veterem de novo producere seu reprodúcere; est tamen magis consentaneum ordini Universi, ut priorem resuscitet: quippe hac ratione nulla fieri novitas circa materiam rerum generabilium & corruptibilium.

Potest natura, quae non intendit nisi generationem & corruptionem compositorum (generationem quidem per se, corruptionem verò per accidens) & ad hoc indiget materiâ, tamquam subjecto ultimo in corruptione, & primo in generatione, atque adeò ingenerabili & incorruptibili; natura, inquam, maximè affectat materiae perpetuitatem & stabilitatem; ita ut vel perpetuò duret, vel si divino miraculo fuerit in nihilum redacta (ut in hoc mysterio) postea Deus eandem reprodúcatur, ac velut restituat naturam, quae eam sibi perpetuam vendicabat.

F f Hercula

100. Ut nec prima pars propositio- nis, quae probatur;

quia hic nulla est materia, nisi de novo à Deo producta.

Doctor Angelicus ostendit esse impossibile, quod fiat ex aëre circumstante.

101. Magis consentaneum est, quod Deus reprodúcatur veterem materiam, quam quod producat novam.

98. Quantitas per se terminus à quo productionis novae substantiae;

99. Sed magis per se convertitur in substantiam;

100. Quae non est substantia, sed materia;

101. Substantia quae sit ex speciebus sacramentalibus producitur ex eadem materia divinitus reproducta;

102. An in hac productione diversa numero accidentia afficiant genitum & corruptum;

103. Affirmativa non est sine controversia;

102. D. Thom. negat illam reproductionem esse possibilem.

Herculè quæ necessitas productionis novæ materiæ, quando reproductio veteris est possibilis & sufficiens? Sed hanc possibilitatem negat D. Thomas supra, sic discurrens: Si substantia panis & vini conversa est in Corpus & Sanguinem Christi . . . non potest substantia panis aut vini redire, nisi Corpore aut Sanguine Christi iterum converso in substantiam panis & vini, quod est impossibile: sicut si aer sit conversus in ignem, non potest aer redire, nisi iterum ignis convertatur in aerem. Si vero substantia panis aut vini sit annihilata, non potest iterum redire: quia quod in nihilum decidit, non redit idem numero, nisi forte dicatur redire prædicta substantia, quia Deus de novo creat aliam novam substantiam loco primæ. Hæc ille.

Respondetur ex Scot.

Respondetur, sive per conversionem, sive per annihilationem desierit substantia panis & vini (de quo fortè magis est quæstio de nomine, quàm de re, ut satis intelligitur ex dictis supra de conversione) neutrum obstat, quò minus possit eadem numero substantia redire de absoluta Dei potentia; ut bene ostendit Scotus supra n. 6. ibi: Primum probatur (scilicet quòd materia annihilata possit redire) quia nihil sequens annihilationem materiæ est eiusdem rationis cum nihilo præcedente creationem materiæ, sicut terminus annihilationis ad quem, & creationis à quo sunt idem vel eiusdem rationis, sicut in generatione & corruptione: ergo est eadem distantia materiæ ad nihil sequens annihilationem eius, & ad nihil præcedens creationem eius: ergo eadem potentia potest super hanc distantiam, & illam, quæ ergo potest creare, potest & annihilatam reparare.

Virtus creativa est annihilati infirmitate.

Probat iterum: Materia annihilata non est magis nihil, quàm ante creationem; ergo non magis includit contradictionem, quàm prius; ergo sicut prius potuit omnipotentia illud producere, quod sic erat nihil, ita & nunc potest. Si enim id quod nunquam fuit, & cuius nihil præexistit, potest de novo creari à Deo; cur non recreare id, quod in nihil recidit? Tam enim prima creatio, quàm recreatio est ex nihilo.

103. Scotus.

Secundum, prosequitur Scotus, scilicet de materia conversa probatur; quia Corpus Christi non aliter se habet per hoc quòd panis convertitur in ipsum; ergo è converso posset panis conversus redire eo modo, quo conversus est in ipsum absque hoc, quòd Corpus Christi aliter se haberet in se: quia sicut habendo in se istam entitatem post conversionem, non aliter se habet positivè: ita in non habendo, puta si rediret panis, non aliter se haberet negativè. Intellego, secundum partes essentielles & accidentia absoluta; nam certum est, quòd sicut Corpus Christi, per hoc quòd panis convertitur in ipsum, acquirit præsentiam sacramentalem, ita per hoc quòd panis rediret, eam perderet.

An debeat vocari conversio Corporis Christi in panem?

Et si quidem placeat hunc reditum panis vocare conversionem Corporis Christi in panem, nolo contendere de voce: melius diceres; Ubi sacramentale Corporis Christi converti in Ubi circumscriptivum panis; nam secundum com-

muniem apprehensionem terminus à quo conversionis debet in se desinere esse; quamvis non ita terminus ad quem debeat simpliciter incipere esse. Vide quæ diximus supra agendo de actione conversiva.

Cæterum qualis Consequentia: Substantia panis & vini desit per conversionem in Corpus & Sanguinem; ergo debet redire per conversionem Corporis & Sanguinis in illam? Certè non rectè probatur exemplo aëris & ignis, supra à D. Thoma adducto; quia potest Deus ignem annihilare, & post aliquot annos aërem illum reproducere per creationem; quæ enim est in hoc repugnantia? Similiter ergo potest Deus materiam panis, vel ipsum panem reproducere absque conversione Corporis Christi in illum.

Itaque ostensa est possibilitas productionis eiusdem materiæ; de sufficientia nullum est dubium: ergo de facto sic reproducitur.

Contra: Scotus supra postquam n. 3. & 4. breviter rejecisset opinionem, quæ docet corruptis speciebus redire panem, n. 5. latè refutat opinionem, quæ ponit materiam redire. Unde n. 12. concludit: Non ergo redit substantia composita, dum accidentia Eucharistia manent, ut dicit prima opinio, nec ut dicit secunda opinio, redit materia sive per reparationem seu resolutionem seu creationem; quia hoc esset omnino superfluum.

Respondetur, solum velle materiam non redire per se, id est, non redire solam, ut patet ex verbis immediatè sequentibus: Cum, inquit, per materiam solam non possit magis salvari alio aliqua agentis naturalis. Nùm ideo negat materiam comproduci ad productionem totius? Nequaquam. Sit itaque

Quæ ita propositio. Substantia, quæ sit ex speciebus sacramentalibus, producit tota per creationem, & materia concreatur; si creatio accipitur, ut opponitur generationi. Si verò creatio accipitur, ut opponitur conversioni, non creatur substantia prædicta, sed fit per conversionem quantitatis sacramentalis in ipsam, si verum est, quòd quantitas præexistens necessariò destruat. Hæc propositio intellectus terminis in re nullam habet difficultatem.

Nota ergo creationem, ut dicit productione ex nihilo, bifariam accipi posse. Primò propriè, ut ly Ex, dicat habitudinem ad subiectum, & Ex nihilo, sit idem atque ex non subiecto, & hoc modo creatio opponitur generationi, quæ est ex subiecto. Secundò largè, ut ly Ex, dicat etiam habitudinem ad terminum à quo, & Ex nihilo, sit idem atque ex nullo, etiam velut termino à quo destructo; & hoc modo creatio opponitur non solum generationi, sed etiam conversioni, quæ est transitus ab aliquo termino positivo destructo ad positionem alicujus termini. Totidem modis per oppositum accipi potest annihilatio, ut sit desitio totius in nihilum, vel tamquam in subiectum nullum, vel etiam tamquam in nullum terminum.

Non tangitur: substantia panis desit per conversionem in Corpus & Sanguinem.

104. Obiectio contra Scotum: productio materia ex Scotus.

Explicatio Scotus.

105. An substantia, quæ sit ex speciebus sacramentalibus, producit tota per creationem, & materia concreatur.

Creatio dicitur proprie, ut ly Ex, dicat habitudinem ad subiectum, & Ex nihilo, sit idem atque ex non subiecto.

Hoc

Hoc notato; dum Scotus in presenti quaestione nu. 14. docet substantiam, quae fit ex speciebus sacramentalibus, produci per creationem, & materiam ejus ac formam per concreationem, utitur creationis vocabulo in priori, & maxime usitatâ acceptione, & vult prædictam actionem non esse generationem; quia non est ex subiecto præsupposito, sed simul producta ad productionem totius. Et in eodem sensu, quo productio novae substantiae est creatio, dicendum erit, destructionem quantitatis esse annihilationem; quia non definit in aliquid subiectum.

At verò si ea attendamus, quae Scotus in 4. dist. 11. q. 3. & 4. & in Quodl. q. 10. præferit nu. 19. aliisque in locis de creatione & annihilatione tradit, juxta secundam acceptionem assignatam, dicendum erit, nec quantitatem Eucharisticam definire per annihilationem, si desinat, nec substantiam novam hic produci per creationem; sed per conversionem quantitatis in substantiam illam.

Etenim locis citatis non aliud requirit Doctor ad excludendam creationem & annihilationem, & ad asserendam conversionem, quam ut terminus positivus desinat in terminum positivum, id est, ille destruat in ordine ad positionem hujus, & hic ponatur propter delitionem illius; sive ille ordo sit ex natura rerum, sive ex ordinatione extrinseca agentis, & sive aliquid maneat commune termino à quo, & ad quem realiter, sive ratione formali tantum, ut explicat in Quodlibeticis.

Dixi porro in fine propositionis: *Si verum est quod quantitas praesens necessario destruitur, propter illos, qui docent in corruptione, etiam non viventium, minimè fieri resolutionem usque ad materiam primam: nam secundum hanc opinionem, de cujus veritate disputatur in Physica, constat productionem substantiae ex speciebus sacramentalibus, vel creationem esse, vel generationem; neutquam conversionem quantitatis in substantiam productam, cum eadem accidentia maneant in genito & corrupto: quod an verum sit Physicis, ut dixi, relinquimus disputandum.* Theologis non potest esse dubium, quin Deus, qui omnia operatur juxta consilium voluntatis suae, possit in praesenti mysterio quantitatem priorem eam dispositionibus inductis, producta à se substantiae unire. Quid fiat, ipse novit, qui facit.

Atque haec explicatio quartae propositionis simul continet ejus probationem. Suppono autem sententiam Scoti, nempe ad generationem aut educationem formae requiri, ut materia tempore praecedat formae introductionem.

Ratio breviter est; quia generatio est progressio à privatione formae ad formam in materia; ac quando totum compositum simul producit & quoad materiam, & quoad formam, non est propriè talis progressio: quia licet ma-

teria secundum speciem & naturam suam abstractat ab hac, & illa forma; & ideo fit semper quodammodo naturâ prior sub privatione, quam sub forma; tamen ut fit hic & nunc in ordine ad hoc compositum & hanc formam (siquidem producens hoc compositum simul totum quoad omnes partes, per se primò intendit producere compositum, & non materiam vel formam) non est prius sub privatione, quam sub forma, vel in composito; quia hic & nunc non accipit esse, nisi ob actualem unionem cum hac forma, sive non accipit esse ut privatum, sed ut actuatum formâ; & ideo formam caeli & terrae in exordio mundi creatam, non educam Sacrae insinuant Litterae: *In principio creavit Deus caelum & terram, Gen. 1. v. 1.*

Sed hic non est amplius haerendum, cum sit quaestio de nomine. Scotus supra n. 14. productionem substantiae ex speciebus sacramentalibus vocat creationem dicens: *Nec tamen dico, quod quando redit de facto secundum quartam Conclusionem, quod agens naturale ibi generet: sed solus Deus creat ibi substantiam compositam primò.* Solus, inquam, Deus; unde erit

Propositio quinta: Neque corruptio quantitatis sacramentalis (si quae intervenit) neque productio substantiae, quae ad illius corruptionem consequitur, fit ab agente naturali proximè, sed à Deo; ab agente autem naturali remotè & dispositivè.

Ratio est; quia agens naturale, juxta communiorè opinionem, non potest aliquid corrumpere nisi in subiectum, nec aliquid producere nisi ex subiecto: ergo cum quantitas hinc non desinat in subiecto, non potest corrumpere quantitatem; cum etiam substantia hinc non fiat ex subiecto, sed simul fiat subiectum cum illa, non potest hic substantiam producere.

Intellige, primò: nam sicut docet Scotus supra: *Si ultior debeat sequi generatio alicujus desilla substantia, potest agens naturale ibi agere ad formam substantialem; quia habet passum sibi conveniens.*

Contra; etiam in puncto generationis primae substantiae agens naturale habet passum sibi conveniens, materiam scilicet paratam à Deo; ergo nihil vetat quod minus in illam possit transfundere quantitatem sacramentalem præviis ad generationem dispositionibus imbutam, & ita in eodem temporis instanti consequenter inducere formam substantialem in materiam sic dispositam.

Nec satisfaciet, qui dixerit, agens naturale non posse in momento materiam ad generationem præparare, ut experientia docet. Non, inquam, satisfaciet, siquidem hoc solum habet locum, quia communiter invenit in materia contrarias dispositiones, seu genito repugnantes, quas non nisi paulatim potest expugnare. Ergo quando invenit materiam nudam (ut in praesenti) potest illam in momento præparare.

Forma caeli & terra in exordio mundi fuit creata. Gen. 1.

Scotus;

109. Productio nova substantiae fit proximè à Deo; ab agente verò naturali remotè & dispositivè.

Scotus;

110. Objectio;

Non solum...

Juxta secundam...

Objectiones...

Explanatio...

107. Si rem est...

108. An...

aliquis...

109. Credo...

108. Ad...

propter
quam ali-
qui putant
produci ab
agente na-
turali.

Smiling.
Suarez.

Respondeo (inquit Smiling supra in manu-
scriptis qu. 4. in fine) ob hoc fundamentum
Suarez, & alii quidam tenent, substantiam hic
produci ab agente naturali, quod disposuit
quantitatem sacramentalem. Et est consequen-
ter dictum ad aliam eorum opinionem, quod
quantitas corrupti, cum omnibus qualitatibus
genito non repugnantibus, transeat ex corrupto
ad genitum.

Sed cum secundum nos quantitas sacramen-
talis non transeat ad materiam producti, non
potest agens naturale per illam hic disponere
materiam; quia materia hic est post quantita-
tem illam, & primo creatur in eo instanti,
quod est primum non esse quantitatis sacra-
mentalis & dispositionum illi inherentium.

In genera-
tione natu-
rali agens
supponit
materiam
cum aliqua
quantitate.

Aliud est in generatione naturali; quia ibi agens
supponit ordipe temporis materiam cum aliqua
quantitate, quam proinde debet disponere ad
generationem alterius compositi cum sua nova
quantitate, & suis connaturalibus qualitatibus.
Hæc ille.

111.

Putas autem, quia ista satisfaciunt objectio-
ni? Non puto, si rem penitus velimus intro-
spicere. Interrogo enim, dispositiones anteceden-
tes, quæ secundum te non manent in pun-
cto generationis, ad quid?

Dispositio-
nes anteceden-
tes magis
sunt
propter ve-
terem formam
expellendam,
quam novam
inducendam.

Respondet Smiling eadem questione con-
clus. 2. non sunt tam propter novam formam
inducendam (quam effectivè & immediatè non
attingunt) quam propter veterem expellen-
dam, & ad constituendam materiam in pura
potentia, in quam generans inducat formam
substantialem, ex qua & materia resultat com-
positum substantiale, cujus generationem primo
intendit.

Optima responsio! Creet ergo Deus mate-
riam in pura potentia, quidni generans indu-
cat formam substantialem, quæ simul tempore
ac incipit esse in materia, sibi ipsi materiam co-
apter atque disponat in illam diffundendo suas
connaturales proprietates? Et ecce compositum
substantiale resultans ex illa materia &
forma.

Scotus.
Agens na-
turale si-
mul dura-
tione age-
ret in sub-
stantiam à
Deo posi-
tam loco
Eucharis-
tiae.

Appositè Doctor Subtilis supra nu. 15. si
quæras, inquit, an agat agens naturale ad hoc,
quod substantia illa rediens actione divina sit quanta,
vel qualis illa qualitate, quam inducit in quantita-
tem; posset dici quod sic; quia cum posterius natura
agat, quam Deus in reducendo substantiam, & in
illo posteriori habet passum receptivum illius termini
formalis, in quem potest, & per consequens potest
illud passum efficere illo termino formali, quantitate
scilicet, & qualitatibus connaturalibus. Cur
non etiam formam substantialem?

112.

Respondes; quia agens naturale non indu-
cit, vel educit formam substantialem è potentia
materiæ, nisi præsupposita formam substantialem in
eadem materia, & inductione dispositionum
corruptentium dispositiones formæ præexi-
stentes. Quin etiam teste Scoto supra: Non po-

Scotus.

test agens creatum informare subiectum aliquo acci-
dente; nisi prius habuerit aliquod repugnans, quod
tollitur per actionem agentis huiusmodi.

Admitto illa esse verba Scoti, & rationem
ob quam existimat dici posse oppositum, scilicet
quod agens naturale non agat ad hoc, quod
substantia rediens sit quanta, vel qualis. Sed
audi quod illic atrexit: Sed hoc non est necessa-
rium; quia si hic non præcedit ordine durationis
contrarium, vel privatio, non propter hoc tollitur
actio agentis naturalis: quia bene potest agens na-
turale habere effectum sibi coævum, & in seipso, ut
de propria passione consequente subiectum, vel in alio,
utpote si simul crearentur sol & aer, simul fieret
aer lucidus à sole: & tamen non præcessisset in aere
oppositum luminis. Hæc ille.

Ex quibus sic arguo: si sol possit illuminare
aërem, in quo non præcessit tempore opposi-
tum luminis, & si forma substantialis, quæ à
Deo creatur, ut vult Scotus, ad corruptionem
specierum sacramentalium, potest efficere mate-
riam simul creatam quantitate & qualitate,
quarum oppositum in illa materia duratione
non præcessit, non video efficacem rationem,
quare ignis v. g. applicatus speciebus sacramen-
talibus, non possit efficere materiam à Deo
creatam ad illarum corruptionem formam sub-
stantiali ignis, tametsi oppositum ejus in illa
materia duratione non præcesserit.

Gratis sanè videtur asseri, agens creatum non
habere virtutem producendi formam substan-
tialem in materia, quam prius non disposuerit;
præsertim in illa sententia, quod dispositiones
antecedentes non sint tam propter novam for-
mam inducendam, quam veterem expellen-
dam.

Fateor de lege ordinaria sic semper fieri, quia
communiter materia non existit sine forma op-
posita; quid autem fieret in casu extraordina-
rio, quo agens naturale applicaretur materiæ in
pura potentia, hoc est, materiæ per Deum exi-
stenti sine omni forma substantiali vel acciden-
tali, haud facile dixeris cum solido fundamento
ex ratione.

Potuit Deus limitasse actionem substantia-
lem agentis naturalis ad formam præexistentem
in materia, potuit non limitasse. Affirmat Sco-
tus limitationem, negant alii. Quid autem sit
verum, libentiùs discio, quam dico, ne au-
deam docere, quod nescio. Dixi equidem cum
Scoto (quem sequitur Valquez disp. 195. c. 3.)
Deum sic limitasse agens naturale; dixi, in-
quam, non docendi gratiâ, sed disputandi.

Ad complementum hujus questionis restare
videtur dubium physicum; quanto tempore
durent species sacramentales in stomacho ante-
quam corruptantur ita, ut non possint jam
amplius continere Corpus aut Sanguinem
Christi. Quod quidem dubium magis ad Me-
dicos spectat, utpote qui magis perspectam ha-
beant virtutem concoctricem, & vires caloris
nostræ.

nostri. Interim tamen ejus resolutio & aliquis
notitia utilis, & subinde necessaria est Theo-
logo pro praxi; v. g. pro obligatione præca-
vendi, aut impediendi vomitum, & aliis simi-
libus.

Ego certè, inquit Cardinalis Lugo disp. 10.
n. 54. peritissimos in hac Romæ urbe Medi-
cos consului, & post rem diù, & accuratè cogi-
tatam, perdoctus vir, & Clarissimus Medi-
cus Joannes Manelphus in Romana Sapiencie
Academia publicus Philosophiæ Professor cen-
suit particulam communem, quæ laicis ad com-
munionem dari solet, regulariter, & de me-
diocri stomacho loquendo, alterari & corrumpi
in horâ minuto, hoc est, in sexagesima parte
horæ; quod multis argumentis probare cona-
tus est. Præsertim, quia juxta Medicorum pla-
citum calor naturalis singulis horis duas uncias
cibi solidi potest consumere, ut resolvit Mar-
silius Cagnatus lib. 1 de Sanitate tuenda c. 18.
& probat ex usu veterum, qui die unâ
48. uncias cibi solidi sumere solebant, ut sin-
gulis horis duæ uncie corresponderent, quas
unâ horâ stomachus potest concoquere, sicut
certo spatio temporis certi etiam frumenti men-
sura pristino molitur. Factâ ergo proportionem
& comparationem illius particulæ ad duas un-
cias, quarum non est sexagesima pars, videtur
quod in uno minuto consumptâ sit.

Adde exemplum externæ coctionis; nam si
hostia illa in olla aquæ ebullientis ponatur, sta-
tim alteratur & consumitur: ergo calor anima-
lis, qui potior videtur esse ad substantialem
mutationem, poterit eadem facilitate & brevi-
tate species transmutare. Hæc ille, cujus sen-
tentia ali ferè accesserunt.

Unde loquendo de Sacerdote, qui majorem
hostiam accipit, & vini species, dicebant, in
semiquadrante horæ species non continere am-
plius Corpus & Sanguinem Christi. Quam do-
ctrinam si quis ad quadrantem velit extendere,
videtur jam extra omne profus dubium aut
periculum se constituere. Hactenus Eminen-
tissimus.

Aliter philosophatur Eximius Dominus Li-
bertus Fromondus Philosophiæ Christianæ de
Anima lib. 2. cap. 3. art. 4. Species, inquit,
panis pertinacius quidem, quam species vini in
ventriculo durat; sed tamen tantilla particula
à ventriculo præsertim jejuno & appetente, di-
midiatâ fortasse horâ, potest destrui. Quod enim
minùs cibo oneratus fuerit ventriculus, eò ci-
tius temperiem & formam mutat rerum, quæ
ingeruntur. Multitudo enim & varietas tardat
concoctionem. Unde in ebrietate aut crapula,
post horam etiam unam aut alteram, cruda
sæpè omnia revomuntur; præsertim ubi potu
nimio stomachus redundat, & cibi natant.
Quò enim plùs aquæ est in olla, eò tardiùs
carnes eodem igne coquuntur. Unde in ven-
triculis pituitosis, senilibus, aut à morbo lan-

guentibus, suadeam horam integram ut mini-
mùm à Sacra Communionem vomitum susti-
nere.

Et post pauca: Nimis breve tempus huic
rei, meo judicio; assignat Toletus lib. 2. c. 29.
Sum qui creditur, fortè dimidiâ quartâ horâ
species à calore naturali consumi. Calor enim iste
naturalis non est tam acer & vehemens; ut
bullire faciat ventriculum, sicut olla bullit su-
per ignem; sed tepescit tantùm, ut experi-
licet, si chylus, etiam perfectè coctus, revo-
matur. Hucusque Fromondus.

Sanè non semel experientiâ constat, integras
species sacramentales post horam unam à Com-
munionem fuisse revomitas, fortè propter ali-
quam particularem indispositionem ventri-
culi.

Aliàs existimo, inquit Fromondus supra,
tantillum chyli, quod conficitur ex pane Eu-
charistico, post horam aut dimidiâ in ven-
triculo valenti, licet adhuc semicoctum, tan-
tùm differre à pane, qui ingestus est, quantum
fortè omphacium (quod vulgò agrestem vocant)
à succo terræ. Nam sicut terræ succus
à vite attractus, mutatur primò in omphacium,
& crudum quoddam vini rudimentum, ac de-
inde maturatur in vinum; ita panis aut cibus
à ventriculo primùm corrumpitur in imperfec-
tam quamdam chyli cruditatem, odore tetra
& sapore (ut ex vomitibus patet) à priore cibo
multùm differentem, & deinde in chylum ma-
tutum & perfectum, qui ad sui perfectionem
pluribus horis indiget. Hæc ille.

Adjungo judicium Arriagæ, qui Tract. de
hoc Sacramento disp. 39. n. 25. sic ait: Ego
universaliter non dubitarem, intra quinque
Pater noster & Ave Maria ita fieri illam con-
coctionem universaliter in quocumque, ut nul-
lus scrupulus amplius possit restare, in Sacra-
dote verò vix est dubitandum, postquam ab-
solvit Sacram, & vestes sacras exiit, quia for-
tasse ipsamet diversa species vini & panis etiam
in se agunt, & inde ab stomacho alterantur
facilè. Ita hic Auctor.

Dicitur communiter: Nimia cautela non
nocet, ideo in hac re quæ judicio Cla-
rissimi viri Vopisci Fortunati Plempii in Aca-
demia Lovaniensi Medicinæ Professoris pri-
marii non potest definiri certâ regulâ ob di-
versitatem stomachorum, sanitatis, & tempe-
ratorum, placeat consilium meum ut sumptâ
Communionem non provoces vomitum ante ho-
ram sine urgenti necessitate.

Atque hæc sufficiant de mutatione seu cor-
ruptione physica specierum sacramentalium.
Transco ad mutationes miraculosas, de qui-
bus quaeritur primò, veræ sint, an apparentes?
Quæritur secundò, quid faciendum Sacerdoti
sacrificanti, in cujus Sacrificio, factâ Consec-
ratione, talis mutatio Sacramenti contingeret?
Ad primam quaestionem responsio erit

Reprobatur
Judicium
Toletii

116

Judicium
Arriagæ

Plempii